

”Bryt tabun kring folkökning och klimatet”

Klimatvinster av långsammare folkökning ignoreras nästan helt av forskare, media, och politiker. Vi uppmanar till integrering av befolkningsfrågan i klimatarbetet, skriver flera debattörer.

Svenska Dagbladet,
Publicerad 2020-09-25

DEBATT | KLIMATPOLITIK

Folkökning och ekonomisk expansion är de främsta drivkrafterna bakom utsläpp av växthusgaser, fastslog FN:s klimatpanel 2014 (IPCC). Men klimatarbetet är i stort begränsat till konsumtionsreglering och teknisk utveckling med delvis okänd effektivitet. Klimatvinster av långsammare folkökning ignoreras nästan helt av forskare, media, och politiker. I en ny kunskapsöversikt i [Science of the Total Environment](#) (fri pdf till den 23 oktober) klargör vi fördelar som kan uppnås med ett bättre integrerat klimatarbete.

FN:s medelprognos spår en ökning från 7,8 miljarder människor i dag till 10,9 miljarder år 2100. Om populationen i stället följer FN:s låga prognos (0,5 färre barn per kvinna; 7,3 miljarder år 2100) kan globala utsläpp av växthusgaser minska med 35–40 procent jämfört med medelprognosen. I scenarier för minskade utsläpp gav låg folkökning liknande effekt som omställning till förnybar el år 2100. Effekten uppstår främst under slutet av seklet men måste planeras för nu. Starkast minskning av utsläpp nås om ny teknik, förnybar el, effektivare matproduktion, livsstilsändringar och lägre folkökning kombineras. Länder med folkminskning kan också framgent få klimatfördelar; i Japan bidrog folkminskningen mellan 2013 och 2017 till att minska energirelaterade utsläpp av växthusgaser.

FN:s låga prognos kan vara svår att nå, men frivilliga program för familjeplanering (till exempel i Sydkorea, Thailand, Iran, Rwanda och Costa Rica) visar att födelsetal kan sänkas snabbt. Länderna var fattiga då programmen startade, som i Afrika i dag (världsdelen med

högst födelsetal; 4,7 barn per kvinna 2015). Intensivt arbete med upplysning, rådgivning och ökat bruk av moderna preventivmedel krävs. I Afrika nyttjar endast var fjärde kvinna sådana medel. Beslutsfattare i såväl rika som fattiga länder måste bli medvetna om folkökningens problem och lösningar.

Klimatet ändras och anpassningar diskuteras ofta. Färre människor förenklar anpassningar till jordens uppvärmning. Folkökningen gör oss alltmer utsatta vid till exempel översvämningar och även vid motsatsen, vattenbrist, som nu är uppenbar i till exempel Indien och fattiga länder, men även i södra Sverige. Ökad produktion av mat till allt fler människor kräver massor av sötvatten, särskilt för bevattning av odlingar, medan lägre folkökning sparar vatten.

En ny rapport, [Klimat och hälsa](#), från Sahlgrenska Akademien och sju andra organisationer, ser värmeböljor som ett av tre stora hot mot folkhälsan. Men rapporten utelämnar betydelsen av antalet människor. Lägre folkökning kan bidra till att reducera utsattheten för extrem hetta i många länder (temperaturer över cirka 35 grader Celsius ökar dödligheten). Studier av klimatändring och folkökning har uppskattat temperatureffekten av dessa två faktorer var för sig, och av interaktionen dem emellan. I sju av nio studerade länder, och i en global studie, hade interaktionen klimat–folkökning störst effekt på antalet människor som utsätts för extrem hetta framgent (klimatändring i sig hade stor relativ betydelse endast i Kina). Åtgärder mot folkökningen är därför viktiga, men förbises vanligen i media och inom klimatforskningen.

Flera studier tyder på att säkerheten i tillgång på sötvatten (ibland även livsmedel) minskar med ökande befolkning som kräver mer resurser, medan klimatändring i sig är en sekundär faktor. Åtgärder för att minska populationen kan öka vattentillgången per person, och delvis kompensera negativa effekter av klimatändring.

Antalet människor påverkas av länders befolkningspolicy och dess genomförande. Program för frivillig familjeplanering har varit framgångsrika där de baserats på mänskliga rättigheter, såsom rätt och tillgång till preventivmedel, och rådgivning vid familjebildning. Undantag med tvångsåtgärder har funnits (till exempel i Kina, en kort period i Indien, och i Peru) och måste naturligtvis undvikas i framtiden. Genom bättre utbildning, hälsovård, rådgivning och gratis preventivmedel kan kvinnor och familjer även i fattiga länder välja att skaffa färre barn. Samtidigt måste patriarkala sociala normer om stor familj ändras. Det kan ske via organisationer (bistånd, frivillig hjälp) och progressiva politiker i länder som ändrar kurs, och via massmedia. Ett lyckat arbete för att främja mindre familjer bedrivs till exempel genom multimedia (tv- och radiodramor) av Population Media Center i USA. Framgångsrika program för familjeplanering utmärks av flera samverkande insatser – de har bidragit till att cirka 100 av världens 250 länder minskat antalet barn per kvinna till jämviktsnivå (cirka 2,1), där befolkningens storlek kan hållas relativt stabil.

Särskilt fattiga länder behöver nu utökad modern familjeplanering för att förbättra hälsa, ekonomi och biologisk mångfald, och för att minska växthusgasutsläpp då länderna utvecklas och konsumtionen ökar. Familjeplaneringsprogram, till exempel [FP2020](#), är en viktig del av lösningen på klimathoten. Minskad folkökning räcker inte för att begränsa klimatändring på egen hand, men detta gäller även reglering av konsumtion och teknikutveckling. En kombination av dessa och andra åtgärder krävs, i integrerade strategier.

Vi måste bryta tabun som råder kring folkökningens betydelse för klimatet. Vi uppmanar forskare inom miljö och hälsa, politiker, och myndigheter som till exempel Sida: integrera befolkningsfrågan i klimatarbetet!

Jenna Dodson

biträdande forskare, Göteborgs Universitet

Patricia Derer

biträdande forskare, Göteborgs Universitet

Frank Götmark

professor, Göteborgs Universitet

Philip Cafaro

professor, Colorado State University, USA

Jane O'Sullivan

PhD, University of Queensland, Australien

Pernilla Hansson

biolog och forskningsassistent

Malte Andersson

professor emeritus, Göteborgs Universitet

Karl-Erik Norrman

före detta ambassadör, bland annat med ansvar för bistandsfrågor

Carl Wahren

före detta universitetslektor, OECD, Sida och FN

Författarna är verksamma inom [The Overpopulation Project](#).

Replik

”Färre barn räddar inte automatiskt klimatet”

Lägre fertilitet har en kraftfull effekt på den ekonomiska tillväxten. Det visar inte minst exemplet Sydkorea där utsläppen ökat kraftigt, skriver Bo Malmberg, professor i kulturgeografi, i en replik.

Svenska Dagbladet,
Publicerad 2020-09-28

På SvD Debatt [den 25 september](#) argumenterar Jenna Dodson och kollegor för att befolkningsökningen behöver lyftas fram som en viktig faktor när det gäller koldioxidutsläppen. De hänvisar till en artikel i tidskriften [Science of the Total Environment](#)

där kopplingen mellan befolkningsutveckling och klimat diskuteras. Underlaget för påståendet att en snabbare fertilitetsnedgång skulle leda till mindre utsläpp är emellertid tunt. Den analys som det refereras till i Science of the Total Environment (Van Vuuren med flera, 2018) innehåller ingen närmare diskussion av sambanden mellan fertilitet och utsläpp. Istället räknar Van Vuuren på den effekt som lägre befolkningstal har baserat på individers genomsnittliga energiförbrukning och konsumtion.

Det Jenna Dodson hennes kollegor blundar för är att lägre fertilitet har en kraftfull effekt på den ekonomiska tillväxten (se Lee och Reher 2011 för en översikt). Lägre fertilitet är därför förknippad med snabbt ökande koldioxidutsläpp per capita. Ett intressant exempel är utvecklingen i Ghana och Sydkorea.

1960 var koldioxidutsläppen per capita i Sydkorea 0,5 ton. Samma år var utsläppen per capita i Ghana 0,22 ton. Fertiliteten i Sydkorea och Ghana låg då på ungefär samma nivå: 6,33 barn per kvinna i Sydkorea, 6,64 barn per kvinna i Ghana. Fyrtio år senare, år 2000, var fertiliteten i Sydkorea nere på 1,5 barn per kvinna. I Ghana låg den kvar på en hög nivå: 5,02 barn per kvinna. Även koldioxidutsläppen i Ghana var i stort sett oförändrade, 0,33 ton per capita. I Sydkorea däremot var koldioxidutsläppen per capita i det närmaste 20 gånger högre jämfört med 1960.

Att påstå att ett snabbare fertilitetsfall i högfertilitetsländer skulle minska utsläppen är därför att gå emot vad vi vet om fertilitet, ekonomisk tillväxt och koldioxidutsläpp. Lägre fertilitet är bra. Det kan bidra till minskad fattigdom och på sikt leda till större social stabilitet. Att främja lägre fertilitet är också bra eftersom det sker via ökade utbildningschanser för kvinnor.

Men man ska nog inte intala sig att att färre barn är något som kan rädda klimatet de närmaste decennierna. Tvärtom. Med den snabbare ekonomiska tillväxt som följer i spåren av lägre fertilitet kommer kraven på omställning till fossilfria alternativ att bli ännu större.

Slutreplik

”Klimatvinster uppstår på lång sikt”

Förutom att de förbättrar kvinnors situation och sparar miljön är åtgärder för att sänka höga födelsetal viktiga av klimatskäl, skriver flera debattörer i en slutreplik.

Svenska Dagbladet,
Publicerad 2020-10-08

[SLUTREPLIK | KLIMATPOLITIK](#)

I vårt [debattinlägg](#) och vetenskapliga [artikel](#) pläderar vi för att födelsetal i fattiga länder med snabb folkökning behöver minska även av klimatskäl. Mindre befolkning kan på lång

sikt ge betydligt lägre utsläpp av växthusgaser och förbättra klimatanpassningar. Folkökning och födelsetal behöver därför integreras i klimatarbetet.

Bo Malmberg [kritiserar oss](#) med argumentet att lägre födelsetal i fattiga länder ger ekonomisk utveckling och ökade utsläpp av växthusgaser. Ja, lägre födelsetal kan leda till höjning av både ekonomi och utsläpp per capita. Men fortsatt minskande population bäddar för minskade utsläpp, givet att vi inte ökar utsläpp per capita för evigt.

Malmbergs jämförelse av Sydkorea och Ghana är missvisande, då länderna skiljer sig starkt även i annat än fertilitet. Sydkorea fick stort ekonomiskt och annat stöd av USA. Ghana saknade liknande stöd, en viktig skillnad.

I Ghanas närhet har även Nigeria höga födelsetal. Enligt FN:s medelprojektion mer än tredubblas befolkningen där till år 2100, från 206 till 733 miljoner. [Casey och Galor \(2017\)](#) beräknade att om Nigeria i stället följer FN:s låga projektion (531 miljoner år 2100) kan inkomsten per capita öka fram till 2100. Men ändå beräknas utsläpp av växthusgaser minska med 10 procent till 2050, och med 35 procent till 2100.

Författarna visar vidare att 1 procent lägre folkökning på grund av minskad fertilitet generellt kan ge upp till 7 procent högre inkomst per capita samtidigt som utsläppen minskar (1 procent kan låta lite, men vid 2 procent årlig folkökning dubblas ett lands befolkning på 35 år). Malmbergs antagande att ”lägre fertilitet... är förknippad med snabbt ökande koldioxidutsläpp per capita” kan därför ifrågasättas på goda grunder.

Det är knappast rimligt att anta att fattiga länder utvecklas på samma sätt som rika tidigare gjort, givet ny klimat-teknologi, nya konsumtionsmönster och stöd till fattiga länder. Däri bör ingå [utökad familjeplanering](#) och utbildning av både kvinnor och män (män styr ofta familjestorleken i dessa länder).

Bo Malmberg bygger en egen halmgubbe och kritiserar den då han skriver ”man ska nog inte intala sig att färre barn är något som kan rädda klimatet de närmaste decennierna”. Vi skrev uttryckligen att klimatvinster av lägre folkökning främst kommer på sikt, de ”uppstår främst under slutet av seklet men måste planeras för nu”. Men för klimatanpassningar kan lägre folkökning och mindre familjer ge stora fördelar på kort sikt, till exempel lägre vattenförbrukning, och mindre utsatthet vid födobrist.

[Project Drawdown](#) har visat att [ökad utbildning för kvinnor och familjeplanering](#) tillhör de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att reducera utsläpp av växthusgaser. Regeringen har avsatt [8 miljarder kronor](#) till Gröna klimatfonden 2020–2023. Såvitt vi kan se omfattar inte [fondens satsningar](#) familjeplanering i länder med höga födelsetal. Sverige skulle kunna stödja program för familjeplanering i denna fond, med rådgivning och gratis preventivmedel. Satsningar behövs särskilt i Afrika, där fonden tycks sakna sådana projekt.

Bo Malmbergs kritik är missriktad. Fattiga länder utvecklas förhoppningsvis mot bättre levnadsvillkor. Om de då producerar mer växthusgaser per capita är fortsatt folkökning ett växande problem. Förutom att de förbättrar kvinnors situation och sparar miljön är åtgärder för att sänka höga födelsetal viktiga av klimatskäl.

Jenna Dodson

biträdande forskare, Göteborgs Universitet

Patricia Derer

biträdande forskare, Göteborgs Universitet

Frank Götmark

professor, Göteborgs Universitet

Philip Cafaro

professor, Colorado State University, USA

Jane O'Sullivan

PhD, University of Queensland, Australien

Pernilla Hansson

biolog och forskningsassistent

Malte Andersson

professor emeritus, Göteborgs Universitet

Karl-Erik Norrman

före detta ambassadör, bland annat med ansvar för biståndsfrågor

Carl Wahren

före detta universitetslektor, OECD, Sida och FN

Författarna är verksamma inom [The Overpopulation Project](#).